

**AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY METODLAR UYG'UNLIGI:
MATNSHUNOSLIKDA INTEGRATIV YONDASHUV TAJRIBASI**

Ismatullayeva Aziza Mirzohid qizi

Kattaqo'rg'on shahar politexnikumi

Osiyo xalqaro universiteti 1-kurs magistri

Ona tili va adabiyot

Annotatsiya: Ushbu maqolada matnshunoslikda an'anaviy va zamonaviy metodlarning uyg'unligi ilmiy va pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda an'anaviy metodlar matnning lingvistik, struktural va semantik jihatlarini o'rganishda, zamonaviy metodlar esa raqamli texnologiyalar, korpus tahlil va vizualizatsiya vositalari orqali matnni tezkor va chuqur o'rganishda qanday qo'llanilishi ko'rsatiladi.

Maqolada integrativ yondashuv orqali ikki metodni birlashtirish natijasida matnshunoslikning ilmiy tahlil imkoniyatlari kengayishi, o'quvchilarning tahliliy va kritik fikrlash ko'nikmalari rivojlanishi, shuningdek, pedagogik jarayonning interaktiv va samarali shakllanishi yoritiladi.

Kalit so'zlar: An'anaviy metodlar, zamonaviy metodlar, integrativ yondashuv, matnshunoslik, korpus tahlil, raqamli texnologiyalar, lingvistik tahlil, pedagogik innovatsiya.

KIRISH

Matnshunoslik fani o'quv jarayoni va ilmiy tadqiqotlarda til va matnning strukturaviy, semantik va stilistik xususiyatlarini o'rganadi. Bugungi kunda ilmiy va pedagogik jarayonlarda an'anaviy metodlar bilan bir qatorda zamonaviy metodlarni qo'llash zarurati ortib bormoqda. An'anaviy metodlar matnning tarixiy, lingvistik va adabiy kontekstini chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Zamonaviy metodlar esa, ayniqsa raqamli texnologiyalar, korpus lingvistikasi va interaktiv vositalar orqali matnlarni katta hajmda tezkor tahlil qilish va natijalarni vizualizatsiya qilish imkonini beradi.

Ushbu mavzuda tadqiqotning asosiy maqsadi – an'anaviy va zamonaviy metodlarni uyg'unlashtirish orqali matnshunoslikda integrativ yondashuvni shakllantirish va uning amaliy pedagogik ahamiyatini aniqlashdir. Tadqiqot natijalari matnshunoslik bo'yicha ilmiy tahlil imkoniyatlarini kengaytirish, o'quvchilarning tahliliy va kritik fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish va ta'lim jarayonini interaktiv va samarali qilishga qaratilgan.

ASOSIY QISM

Matnshunoslikda metodlar uyg'unligi ta'lim va ilmiy tadqiqot jarayonining sifatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. An'anaviy metodlar tahlilning

lingvistik va kontekstual qatlamlarini chuqur o'rganish uchun zarur bo'lsa, zamonaviy metodlar raqamli vositalar, korpus tahlili va interaktiv tahlil texnologiyalari matnni katta hajmda tez tahlil qilish imkonini beradi. Integrativ yondashuv matnshunoslikda an'anaviy filologik tahlil bilan zamonaviy raqamli vositalarni birlashtirib, o'quvchilarning tahliliy fikrlash ko'nikmalarini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi ta'lim jarayonida innovatsion va interaktiv pedagogik yondashuvlarni qo'llashni huquqiy jihatdan ta'minlab beradi. Masalan, O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 23-sentabr 2020-yil, #O'RQ-637-son, ta'lim jarayoniga o'qitishning innovatsion shakllari va usullarini, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llashni belgilaydi. Shu jumladan qonunning 35-moddasida o'quv rejalari va o'quv dasturlarini joriy etish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va o'qitishning innovatsion shakllari qo'llanilishi ko'rsatib o'tiladi, bu esa metodlarning integrativ uyg'unligini ta'minlash uchun huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur qonun amaliyotga tatbiq etilganda, matnshunoslik ta'limida an'anaviy yondashuvlar (masalan, lingvistik va stilistik tahlil) bilan zamonaviy pedagogik metodlar (masalan, interfaol ta'lim, raqamli korpus tahlili va vizualizatsiya) bir vaqtning o'zida qo'llanadi. Bunda talabalar matnni faqat grammatik va leksik jihatdan emas, balki semantik, pragmatik hamda stilistik nuqtai nazardan ham chuqur anglash imkoniyatiga ega bo'ladi, bu esa ta'lim jarayonini yanada boyitadi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 20-apreldagi "Ilmiy-metodik va tadqiqot ishlari sifatini oshirish orqali ta'lim tizimini kompleks rivojlantirishni jadallashtirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-128-son qarori doirasida davlat ta'lim standartlari va davlat ta'lim talablarini xalqaro standartlar talablari asosida ishlab chiqish va tatbiq etish tartibi belgilangan. Bu qaror amaliyotda integrativ pedagogik yondashuvni faol tatbiq etish va metodlarni uyg'unlashtirishni qo'llab-quvvatlaydi hamda matnshunoslik kabi akademik fanlarda yangi pedagogik va ilmiy metodlarni joriy etishga huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekistonlik ilmiy tadqiqotchilar ham an'anaviy va zamonaviy metodlarni uyg'unlashtirish tamoyilini amaliy pedagogik kontekstda o'rganadilar. Masalan, pedagogik istiqbolda integrativ yondashuvni qo'llash bo'yicha ilmiy izlanishlar zamonaviy ta'lim metodlarini an'anaviy bilan birlashtirishni ko'rsatadi. Mualliflar interfaol metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar, o'yinli yondashuvlar va raqamli vositalar yordamida ta'lim jarayonini amaliyotga tatbiq etish samaradorligini tahlil qiladilar. Masalan, ona tilini o'qitishda zamonaviy metodikalar (interaktiv metodlar, kommunikativ yondashuv) ta'limni qiziqarli va samarali qilishni va o'quvchilarning shaxsiy ishtirokini oshirishni ta'minlaydi.

Shu tariqa, an'anaviy va zamonaviy metodlarning uyg'unligi matnshunoslikda nafaqat nazariy tahlilni yuksaltirish, balki talabalarni matnni kontekstual, semantik va

pragmatik jihatlarida tahlil qilishga yo'naltirishni ham ta'minlaydi. O'zbekiston Respublikasi ta'lim qonunchiligi bu uyg'unlikni pedagogik jarayonga integratsiyalash uchun zarur bo'lgan normativ-huquqiy bazani yaratadi hamda zamonaviy pedagogik metodlarni amaliyotga tatbiq etishni rag'batlantiradi.

Amaliy pedagogik tajribalarda, masalan, interfaol metodlar bilan an'anaviy matn tahlilini birlashtirish o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tahliliy ko'nikmalar va ilmiy izlanish salohiyatini sezilarli darajada rivojlantiradi, bu esa ta'lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Sana va yil	Qonun yoki hujjat / Muallif	Qo'llanilgan metodlar	Amaliy natija / Tavsif
23.09.2020	O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, #O'RQ-637	An'anaviy lingvistik tahlil + Interaktiv va raqamli metodlar	Matnshunoslik ta'limida integrativ yondashuvni huquqiy jihatdan ta'minlash, o'quvchilarning tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish
08.10.2019	Prezidentning PF-5847 farmoni "Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi"	Klassik filologik metod + Korpus tahlil va raqamli vositalar	Oliy ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish, matnning semantik va stilistik tahlilini kengaytirish
24.07.2020	O'zbekiston Respublikasi "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi Qonun, #O'RQ-630	An'anaviy tahlil + Raqamli vizualizatsiya	Matnshunoslikda metodlarni uyg'unlashtirish orqali talabalarning mustaqil analitik ko'nikmalarini rivojlantirish
2021	Rahmonov Sh.M., ilmiy maqola	Lingvistik tahlil + Korpus lingvistikasi	Matnni struktura va semantik jihatdan integrativ tahlil qilish, ilmiy natijalarni mustahkamlash
2023	Usmonova D.T., ilmiy tadqiqot	An'anaviy tahlil + Interaktiv raqamli vositalar	Talabalarning matnni pragmatik va stilistik jihatdan tahlil qilish ko'nikmalarini oshirish, ta'lim jarayonini interaktiv qilish

XULOSA

Matnshunoslikda an'anaviy va zamonaviy metodlarning uyg'unligi ilmiy tadqiqot va ta'lim jarayonida yuqori samaradorlikka erishishning muhim omilidir. An'anaviy metodlar matnning lingvistik, stilistik va kontekstual xususiyatlarini chuqur tahlil qilish imkonini beruvchi mustahkam nazariy poydevor yaratadi. Zamonaviy metodlar esa raqamli vositalar, korpus lingvistikasi va interaktiv tahlil texnologiyalari orqali matnni katta hajmda tezkor va aniq tahlil qilish imkoniyatini ta'minlaydi.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi, xususan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, Prezident farmonlari va Innovatsion faoliyat to'g'risidagi qonunlar, pedagogik

jarayonda integrativ yondashuvni huquqiy jihatdan ta'minlaydi. Bu qonunlar va farmonlar matnshunoslik bo'yicha amaliyotda an'anaviy va zamonaviy metodlarni uyg'unlashtirishni rag'batlantiradi va o'quvchilarning tahliliy va kritik fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 23-sentabr 2020-yil, #O'RQ-637.
Link: <https://lex.uz/docs/-5013007>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5847 farmoni, 08-oktabr 2019-yil, "Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi". Link: <https://lex.uz/docs/-4215678>
3. O'zbekiston Respublikasi "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi Qonun, 24-iyul 2020-yil, #O'RQ-630. Link: <https://lex.uz/docs/-5004321>
4. Rahmonov Sh.M., "Matnshunoslikda integrativ yondashuv va korpus tahlili", Filologiya fanlari jurnali, Toshkent, 2021-yil. Link: <https://journalss.org/index.php/ust/article/view/13475>